

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Přípustnost ústavní stížnosti v trestním řízení

Ústavní stížnost je v mnoha případech poslední možností, kterou lze zvrátit rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení. Vzhledem ke všeobecnému povědomí o existenci tohoto institutu jsme se však ocitli v situaci, kdy jsou na Ústavní soud podávány tisíce stížností ročně. Není pak žádným překvapením, že Ústavní soud coby vrcholný orgán ochrany ústavnosti hledá způsoby, kterými by množství stížností omezil. Ke způsobům omezení nápadu ústavních stížností patří, kromě jiných systémových opatření, také rozšíření obligatorních předpokladů před podáním stížnosti. Výsledkem výše uvedených snah Ústavního soudu je stav, ve kterém se sepsání kvalitní a zejména přípustné ústavní stížnosti v trestním řízení téměř blíží umění.

大成 DENTONS

Obecně k přípustnosti ústavní stížnosti

Řízení o ústavní stížnosti před Ústavním soudem je ovládáno zásadou subsidiarity, která vyplývá z ustanovení § 75 odst. 1 zákona č. [182/1993](#) Sb., o Ústavním soudu. Podle tohoto ustanovení je ústavní stížnost nepřipustná, jestliže stěžovatel nevyčerpal všechny procesní prostředky, které mu zákon k ochraně jeho práva poskytuje; to platí i pro mimořádný opravný prostředek, který orgán, jenž o takovém prostředku rozhoduje, může odmítnout jako nepřipustný z důvodů závisejících na jeho uvážení. Z dikce citovaného ustanovení dle názoru Ústavního soudu explicitně vyplývá povinnost stěžovatelů vyčerpat před podáním ústavní stížnosti všechny procesní prostředky, a to včetně těch mimořádných. Ústavní soud svým postojem zdůrazňuje zásadu, podle které je ústavní stížnost prostředkem *ultima ratio* a kdy Ústavní soud představuje institucionální mechanismus, jenž nastupuje až v případě selhání všech ostatních.

Identifikovat všechny opravné prostředky však není mnohdy zcela jednoduché, přičemž jejich výčet se díky extenzivnímu výkladu Ústavního soudu dále rozšiřuje.

Dovolání

S ohledem na nejednoznačnou rozhodovací praxi přijalo plénum Ústavního soudu dne 4. března 2014 stanovisko, sp. zn. Pl. ÚS-st. 38/14, vyhlášené ve Sbírce zákonů pod č. 40/2014, v němž jednomyslně rozhodlo o odmítání ústavních stížnosti, jestliže stěžovatel v trestním řízení nejprve nepodá zákonem předepsaným způsobem dovolání.

Rozhodovací praxe Ústavního soudu nebyla do doby vydání stanoviska zcela jednoznačná. Ústavní stížnosti podané před vyčerpáním všech opravných prostředků před obecnými soudy Ústavní soud v některých případech akceptoval,[1] zatímco v jiných případech nikoliv.[2] Ve výše uvedeném stanovisku pléna se soudci definitivně přiklonili k názoru požadujícímu vyčerpat kromě řádných prostředků i mimořádný opravný prostředek. V trestních věcech je nutné za takový prostředek považovat právě dovolání, pokud je v dané věci přípustné.

Svůj závěr odůvodňuje plénum mj. i tím, že povinností Nejvyššího soudu ČR je již v rámci dovolacího řízení posoudit, zda nebyla v předchozích fázích řízení porušena základní práva dovolatele, včetně jeho práva na spravedlivý proces. *„Nejvyšší soud je v této fázi řízení povinen při posuzování příslušného dovolacího důvodu toto pravidlo uplatňovat bezvýjimečně a nepřenášet tuto odpovědnost na Ústavní soud.“*

Žádost o dohled vyššího státního zastupitelství

Jestliže podmínka podání dovolání před samotným podáním ústavní stížnosti zásadně nepřekvapila odbornou veřejnost, překvapujícím je zcela jistě jiný institut ochrany práv, který Ústavní soud v poslední době akcentuje. V usnesení ze dne 28. srpna 2014, sp. zn. II. ÚS 2166/14 představil Ústavní soud směr, kterým se bude v budoucnu při hodnocení stížností ubírat a který rozšiřuje okruh využitých opravných prostředků.

Podle názoru Ústavního soudu má stěžovatel kromě jiných institutů ochrany k dispozici také možnost využít ustanovení § 157a, resp. § 174 odst. 2 písm. b) trestního řádu. Pokud *„stěžovatel soudí, že jeho práva nebyla policejními orgány šetřena, může (a před podáním ústavní stížnosti musí) dát nejprve podnět k prošetření postupu policie státnímu zastupitelství ve smyslu citovaného ustanovení § 174 trestního řádu, které dohlíží nad řádným postupem vyšetřování.“* Následně pak v případě, že by *„osoba dávající podnět dle ustanovení § 174 odst. 2 písm. b) trestního řádu nebyla se způsobem jeho vyřízení (respektive s prováděným dozorem) spokojena, může dále vyzvat bezprostředně vyšší státní zastupitelství k odstranění závad v postupu státního zástupce a žádat, aby vykonalo dohled nad postupem nejbližší nižšího státního zastupitelství“*, neboť dohled je dle ustanovení § 12 zákona č. [283/1993](#) Sb., o státním zastupitelství výkonem oprávnění směřujících k zajištění řídicích a kontrolních vztahů mezi různými stupni státních zastupitelství a uvnitř jednotlivých státních zastupitelství. **Teprve po vyčerpání shora uvedených prostředků k ochraně svých práv a za situace, kdy by stěžovatel nadále trval na tom, že orgány veřejné moci zasáhly do jeho ústavně zaručených práv a svobod, může stěžovatel podat ústavní stížnost a dovolávat se svých práv u Ústavního soudu.**

Uvedené závěry byly Ústavním soudem potvrzeny také v nálezu ze dne 2. března 2015, sp. zn. I. ÚS 1565/14, ve kterém soud dospěl k závěru, že *„žádost o výkon dohledu nejbližšího vyššího státního zastupitelství podle § 12d odst. 1 zákona o státním zastupitelství je obecně účinným opravným prostředkem pro osobu, která namítá závadný postup v šetření k odhalení skutečností nasvědčujících tomu, že byla obětí spáchaného trestného činu a jako takovou je ji nutno propříště vyčerpat před podáním ústavní stížnosti v souladu s § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu. **Z těchto důvodů bude Ústavní soud v budoucnu ústavní stížnosti směřující proti rozhodnutím a postupu policejních orgánů a státních zastupitelství, které budou namítat, že vyšetřování bylo nedostatečné, tam kde nebyla podána žádost o dohled nejbližšímu vyššímu státnímu zastupitelství, považovat za nepřípustné pro nevyčerpání všech procesních prostředků, které zákon k ochraně práva poskytuje.“***

Shora popsáný vývoj v judikatuře Ústavního soudu pak potvrdilo i nedávné usnesení Ústavního soudu ze dne 1. 4. 2016, sp. zn. III. ÚS 254/16.

Rozhodnutí o opravném prostředku

Stanovisko pléna nepřipouští ústavní stížnost v situaci, kdy stěžovatel v trestním řízení nepodal dovolání. V tomto kontextu se nabízí otázka, zdali je stěžovatel povinen opravný prostředek pouze podat či zda musí vyčkat i jeho výsledku. Odpověď na uvedenou otázku je zásadní, neboť se od ní odvíjí zejména běh dvouměsíční lhůty pro podání ústavní stížnosti.

Ústavní soud zdůrazňuje vztah subsidiarity ústavní stížnosti vůči ostatním opravným prostředkům. V naznačeném směru tak Ústavní soud konstantně judikuje, že před podáním ústavní stížnosti musí být o mimořádném prostředku již rozhodnuto.[3] V opačném případě (např. souběhu dovolání a ústavní stížnosti) by Ústavní soud mohl při věcném posouzení ústavní stížnosti před rozhodnutím Nejvyššího soudu ČR o dovolání nepřipustně zasáhnout do rozhodování obecných soudů.[4]

Je možné uvedené závěry také vztáhnout i na jiné opravné prostředky jako např. žádost o výkon dohledu? Zcela určitě. Podmínku existence rozhodnutí lze vyvodit jak z výše citovaného usnesení sp. zn. II. ÚS 2166/14, tak zejména z usnesení Ústavního soudu ze dne 1. 4. 2016, sp. zn. III. ÚS 254/16. Podle tohoto usnesení je obecně účinným procesním prostředkem ochrany práva žádost o výkon dohledu nejbližšího vyššího státního zastupitelství podle § 12d odst. 1, o státním zastupitelství a jako takovou je nutno ji vyčerpat před podáním ústavní stížnosti. **„Požadavek vyčerpat "všechny procesní prostředky" ve smyslu § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu totiž není naplněn již tím, že řízení o těchto prostředcích je zahájeno; zahrnuje logicky i povinnost "vyčerpat" ty dispozice, které obecně skýtá dosud probíhající řízení, příp. i řízení, které má být posléze vedeno na základě případného kasačního rozhodnutí o mimořádném opravném prostředku (dovolání). Jiný postup představuje riziko, že Ústavní soud do probíhajícího řízení zasáhne, což mu vzhledem k jeho postavení nepřisluší. Z toho plyne, že ústavní stížnost lze projednat až poté, co řízení o žádosti o výkon dohledu nejbližšího vyššího státního zastupitelství bude skončeno, a naopak, do tohoto okamžiku je nutné ústavní stížnost považovat za nepřipustnou.“**[5]

Z výše uvedeného vyplývá, že pro žádost o výkon dohledu budou platit stejná pravidla jako např. pro dovolání. Případný stěžovatel tak bude mít k dispozici dvouměsíční lhůtu pro podání ústavní stížnosti od doručení rozhodnutí o ní.

Závěr

Výše uvedené prostředky ochrany práv se prostřednictvím judikatury Ústavního soudu staly obligatorním předpokladem přípustnosti ústavní stížnosti v trestním řízení. Jak dovolání, tak i žádost o výkon dohledu nadřízeného státního zastupitelství, ale i podnět k prošetření postupu policie podle § 157a trestního řádu jsou instituty, které mohou vést k nápravě nezákonného stavu, a proto je nutné tyto podat dříve, než bude přistoupeno k podání ústavní stížnosti. Postoj Ústavního soudu je zcela pochopitelný a právním zástupcům obviněných či poškozených nezbyvá, než se nastaveným požadavkům přizpůsobit. Je proto potřeba, aby si zejména obhájci, ale i zmocněnci poškozených v trestním řízení na tuto celkem novou praxi Ústavního soudu dali pozor!

JUDr. Jakub Matocha,
advokátní koncipient

JUDr. Ladislav Smejkal,
advokát a partner

[Dentons Europe CS LLP, organizační složka](#)

Platněřská 191/4
110 00 Praha 1

Tel.: +420 236 082 111
Fax: +420 236 082 999

-
- [1] Např. nálezn sp. zn. I. ÚS 180/03 ze dne 2. 3. 2004 (N 32/32 SbNU 293), nálezn sp. zn. I. ÚS 864/11 ze dne 16. 6. 2011 (N 116/61 SbNU 695) nebo usnesení sp. zn. IV. ÚS 851/11 ze dne 18. 4. 2011.
- [2] Např. nálezn sp. zn. I. ÚS 180/03 ze dne 2. 3. 2004 (N 32/32 SbNU 293) nebo nálezn sp. zn. I. ÚS 864/11 ze dne 16. 6. 2011 (N 116/61 SbNU 695).
- [3] Usnesení Ústavního soudu ze dne 1. 4. 2016, sp. zn. III. ÚS 254/16.
- [4] Usnesení Ústavního soud ze dne 24. ledna 2008, sp. zn. I. ÚS 3223/07.
- [5] Usnesení Ústavního soudu ze dne 1. 4. 2016, sp. zn. III. ÚS 254/16.

Další články:

- [Podmínky pro uložení trestu vyhoštění cizince](#)
- [Zamyšlení nad systémem alternativních trestů: poznámky na pozadí mezinárodní vědecké konference „Rethinking Sentencing: Are We Getting Justice Right?“](#)
- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)
- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)
- [Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?](#)
- [Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení](#)
- [Novela § 196 trestního zákoníku: racionální korekce, nebo oslabení ochrany dítěte?](#)
- [Vybrané aspekty trestného činu podvodu podle § 209 TrZ ve světle judikatury](#)
- [Zásadní novinky v oblasti trestní odpovědnosti právnických osob v roce 2026](#)
- [Kauza Skender Bojku: Putativní nutná obrana optikou ÚS](#)
- [Novela zákona o trestní odpovědnosti právnických osob](#)